

Sygn. akt I CSK 2263/22

POSTANOWIENIE

Dnia 8 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z wniosku A. K.
z udziałem R. K.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 grudnia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 9 marca 2021 r., sygn. akt V Ca 1724/20,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od uczestnika R. K. na rzecz wnioskodawczyni A.K. kwotę 5417 (pięć tysięcy czterysta siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez

powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. - będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej (zawartej w dwóch odrębnych pismach procesowych o tym tytule -k. 1533 i n. oraz k. 1657 i nast. I zarządzenie Przewodniczącego Wydziału w Sądzie Okręgowym w Warszawie z 19 sierpnia 2021 r. – k. 1631) od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z 9 marca 2021 r. uczestnik postępowania R. K. oparł wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach z określonych przez art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08, ICBSN 2009, nr 4, s. 48). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencki, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa.

Powyższych wymogów nie spełnił skarżący powołując się na kwestię dopuszczalności czynienia przez sąd drugiej instancji własnych odmiennych ustaleń faktycznych i przeprowadzenia odmiennej oceny dowodów zgromadzonych w sprawie niż uczynił to sąd pierwszej instancji. Przyjęty w polskiej procedurze model apelacji pełnej *cum beneficio novorum* polega na tym, iż sąd drugiej instancji

rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Tym samym, postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter merytoryczny, a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Dokonanie przez sąd drugiej instancji własnych ustaleń faktycznych umożliwia temu sądowi ustalenie podstawy faktycznej i prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Zgodnie z podstawowymi zasadami procesowymi określającymi relacje między stroną a sądem (*da mihi factum, dabo tibi ius* oraz *facta probantur, iura novit curia*), sąd apelacyjny powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Tym samym sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę merytorycznie w granicach zaskarżenia, dokonuje własnych ustaleń faktycznych, prowadzi lub ponawia dowody albo poprzestaje na materiale zebranym w pierwszej instancji i ustala podstawę prawną orzeczenia niezależnie od zarzutów podniesionych w apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.) (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55, postanowienia Sądu Najwyższego: z 19 lutego 2021 r., I USK 72/21, nie publ., z 3 grudnia 2020 r., II PK 171/19, nie publ., z 24 września 2020 r., V CSK 48/20, nie publ., z 14 lipca 2020 r., IV CSK 241/20, nie publ. oraz wyroki Sądu Najwyższego: z 11 września 2019 r., IV CSK 277/19, nie publ. i z 5 września 2019 r., I CSK 333/18, nie publ.). W kontekście podnoszonej przez skarżącego argumentacji na rzecz przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania stwierdzić należy, że opisany powyżej charakter postępowania apelacyjnego wskazuje, iż sąd drugiej instancji jest uprawniony do samodzielnego dokonywania ustaleń faktycznych (zob. też uchwałę składu siedmiu sędziów Sadu Najwyższego – zasadę prawną – z 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124). Wyżej scharakteryzowanego modelu apelacji nie zmienia wprowadzenie wiele lat temu art. 398³ § 3 k.p.c., bowiem powołana wcześniej uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, określająca w sposób kompleksowy charakter

postępowania apelacyjnego, została podjęta już w czasie obowiązywania art. 398³ § 3 k.p.c. Samodzielna ocena dowodów dokonywana w postępowaniu apelacyjnym – wbrew odmiennemu twierdzeniu skarżącego – nie stanowi przy tym przejawu naruszenia zasady dwuinstancyjności postępowania, gwarantowanej w Konstytucji RP oraz prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez właściwy sąd, zgodnie z regułami rzetelnego procesu w postępowaniu co najmniej dwuinstancyjnym, o czym mowa w art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Stosowna zasada dotyczy bowiem rozpoznania sprawy przez dwie instancje sądowe i nie może być utożsamiana z pozbawieniem kompetencji sądu drugiej instancji dokonywania samodzielnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie i dokonywania na tej podstawie własnych ustaleń faktycznych odmiennych od przyjętych przez sąd pierwszej instancji.

Nie było również podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z powołaniem się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. W tym względzie wskazać należy, że wyróżniona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zachodzi bowiem wtedy, gdy zasadność zarzutów podniesionych w skardze kasacyjnej wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji w skardze kasacyjnej, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19, nie publ.). Tych wymogów nie spełnił skarżący powołując się na wadliwość sądu w zakresie ustalenia poczynionych nakładów na majątek wspólny. W tym względzie stwierdzić bowiem należy, że kwestia poczynienia nakładów oraz ich wartości stanowi

domenę ustaleń faktycznych, a takowe nie mogą być kwestionowane w ramach postępowania kasacyjnego (art. 398³ § 3 k.p.c.). Skład majątku wspólnego i jego wartość jest ustalany z urzędu przez sąd w postępowaniu o podział majątku wspólnego (art. 684 w zw. z art. 567 § 3 k.p.c.). Z tej przyczyny w sprawie o podział majątku wspólnego sąd może dokonać innej kwalifikacji prawnej określonego składnika majątkowego od przyjmowanego przez strony. Może również ustalić, wbrew nawet twierdzeniom stron tego postępowania, że składnik ten został nabyty ze środków pochodzących z majątku wspólnego, a nie z majątku osobistego (odrębnego) małżonka albo małżonków, jeżeli taka kwalifikacja prawna jest uzasadniona wynikami postępowania dowodowego i dokonanymi na tej podstawie ustaleniami faktycznymi. Dlatego nie można uznać za oczywiście uzasadnionej skargi kasacyjnej z tej przyczyny, że sąd oparł się na fakcie – jak to określono w skardze kasacyjnej - który nie był przedmiotem dowodowego, co dotyczyło odmiennej od przyjętej przez Sąd Rejonowy kwalifikacji środków przeznaczonych na nabycie nieruchomości przy ul. [...].

Poza sferą kontroli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym – ze względu na obowiązywanie zakazu z art. 398³ § 3 k.p.c. – pozostaje sygnalizowane przez skarżącego pominięcie części materiału dowodowego o istotnym znaczeniu dla sprawy. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika bowiem, że sąd uznał, że w sprawie nie zostały przeprowadzone dowody, na podstawie których można było dokonać jednoznacznego ustalenia, iż nabycie nieruchomości przy ul. [...] w G. nastąpiło w drodze nakładów z majątków odrębnych stron postępowania. Taka ocena nie oznacza, że Sąd drugiej instancji pominął dowody wskazane w skardze kasacyjnej. W konsekwencji przyjął, że wyżej wymieniony składnik majątkowy został nabyty ze środków pochodzących z majątku wspólnego. Stanowisko to zostało bliżej wyjaśnione na kilku stronach uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, na których dokonano analizy okoliczności faktycznych - wynikających z przeprowadzonych w sprawie dowodów – mających znaczenie dla oceny źródeł pochodzenia środków na nabycie wyżej wymienionej nieruchomości. W tej sytuacji nie może przesądzać o oczywistej zasadności skargi wskazanie części dowodów przeprowadzonych w sprawie, z których można wyprowadzić – zdaniem skarżącego - wnioski odmienne od przyjętych przez Sąd

drugiej instancji, gdyż w istocie zarzuty w tym zakresie zawarte w skardze kasacyjnej zmierzają do podważenia oceny dowodów przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji.

O przyjęciu skargi kasacyjnej z powołaniem się na jej oczywistą zasadność (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) nie przesądza wytknięta przez skarżącego kwestia braku aktualizacji operatu szacunkowego na etapie postępowania apelacyjnego. Powołanie się na naruszenie przepisów postępowania, tj. na naruszenie art. 156 ust. 3 i 4 u.g.n. w zw. z art. 278 § 1, 244 § 1 i 2, 316 § 1 i 391 k.p.c., wymaga nie tylko wskazania przez skarżącego przepisów postępowania, których naruszył Sąd drugiej instancji, ale także wyjaśnienia, w jaki sposób owo uchybienie miało bezpośrednie przełożenie na prawidłowość rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym postanowieniu. Tymczasem skarżący, który podjął taką próbę, ogranicza się jedynie do stwierdzenia, że na skutek przeprowadzenia aktualizacji operatu „wartość nieruchomości, a tym samym wysokość zasądzonych spłat mogła być inna”. Podnoszone przez niego zastrzeżenia mają więc wyłącznie charakter hipotetyczny. Nie wykazano, że wyróżnione w skardze kasacyjnej uchybienie procesowe miało i w jakim zakresie swoje bezpośrednie przełożenie na wadliwość zaskarżonego postanowienia, a tym samym brak podstaw do uznania, iż w zakresie wytkniętego uchybienia skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Ocena ta dotyczy również argumentu, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej przejawia się tym, iż skarżone orzeczenie zostało wydane w wyniku oczywiście błędnego zastosowania przepisów prawa materialnego, gdyż zasadnym było w sprawie odstąpienie od zasady ogólnej, jaką jest zasada równych udziałów małżonków w majątku wspólnym, na rzecz dokonania ustalenia przez sąd orzekający nierównych udziałów w majątku wspólnym z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z małżonków przyczynił się do powstania tego majątku. W tym zakresie uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jedynie polemikę z oceną prawną wyżej przedstawionej kwestii wyrażoną przez Sąd drugiej instancji. Nie zawiera jednak przekonującej argumentacji, aby ocena prawna tego aspektu sprawy Sądu drugiej instancji była rażąco wadliwa.

Wskazać należy, że nie zachodzą również inne przyczyny nieważności postępowania, które Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego - na stosowany wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną - orzeczono na podstawie 520 § 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1, 398²¹ i 13 § 2 k.p.c. oraz przepisów § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 pkt 8 i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800).

I.n

ał